

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

อิสลามเป็นทางนำในการดำรงชีวิตในทุกๆ ด้านของมุสลิมทุกคน เนื้อหาคำสอนและบทบัญญัติต่างๆ ไม่เพียงแต่จะเป็นเรื่องความเชื่อ ความศรัทธาในพระเจ้าเท่านั้น แต่ครอบคลุมถึงเรื่องราวทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และวิทยาการสาขาต่างๆ ด้วย สำหรับมุสลิมทุกคนแล้วอิสลามเป็นเสมือนกรอบแห่งการดำเนินชีวิตที่พระเจ้าได้กำหนดไว้เพื่อประโยชน์สุขแก่ผู้ที่ปฏิบัติตามทั้งในโลกนี้และโลกหน้า ดังนั้นประเด็นเรื่องศาสนาอิสลามในบริบททางการเมืองถือเป็นแนวทางสำคัญของการดำเนินงานทางด้านการเมืองการปกครองในประเทศต่างๆ ที่มีมุสลิมเป็นชนส่วนใหญ่ในภูมิภาคต่างๆ ทั่วโลก ซึ่งประกอบขึ้นด้วยประเทศโลกมุสลิมจำนวนมากกว่า 50 ประเทศทั่วโลก ซึ่งแต่ละประเทศต่างก็มีพัฒนาการนัยยะทางการเมืองและระบบการเมืองการปกครองที่แตกต่างกันออกไป แม้กระทั่งพัฒนาการสู่การเป็นเอกราชก็มีความแตกต่างกัน ประกอบกับภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ สังคม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจที่แตกต่างกันด้วย กระนั้นก็ตามอิสลามคือตัวชูโรงอันสำคัญยิ่งในการบริหารประเทศในสภาวะการเมืองของยุคโลกาภิวัตน์ในปัจจุบัน

สำหรับการเมืองการปกครองในอิสลามนั้นได้มีการยึดหลักคำสอนที่ว่าแนวคิดด้วยความเชื่อในเอกภาพของพระเจ้าหรืออัลลอฮ์ ตลอดจนแนวคิดด้วยศาสนแห่งศาสนานบีฮัมมัด คือต้นแบบสำหรับการดำเนินชีวิตที่สมบูรณ์ของมุสลิม และแนวคิดด้วยการเป็นผู้แทนของอัลลอฮ์ คือการใช้อำนาจในการเมืองการปกครองนั้น มุสลิมต้องปฏิบัติในฐานะเป็นผู้แทนเท่านั้น มิได้มีกรรมสิทธิ์ที่สมบูรณ์ จึงไม่มีสิทธิ์ปฏิบัติตามอำเภอใจ และนอกจากแนวคิดหลักคำสอนดังกล่าวแล้ว อิสลามยังใช้หลักพื้นฐานที่สำคัญในการเมืองการปกครอง ซึ่งประกอบไปด้วย **หลักการความยุติธรรม** ถือเป็นหัวใจหลักของการปกครองในอิสลาม ทั้งนี้เพราะหนึ่งในพระนามของอัลลอฮ์คือ พระเจ้าผู้ทรงยุติธรรม ดังนั้นพระองค์ทรงกำชับให้มนุษย์ดำรงตนอยู่ในความยุติธรรม ไม่ว่าจะในสถานการณ์ใดก็ตาม **หลักการปรึกษาหารือ** อิสลามได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการประชุมปรึกษาหารือ เพราะเป็นการตักเตือนซึ่งกันและกัน การแสดงแนวคิด ความคิดเห็นที่แต่ละคนมีอยู่ให้คนอื่นได้รับทราบ การประชุมเพื่อปรึกษาหารือจึงเป็นเรื่องจำเป็น และเป็นหลักการที่สำคัญในการคลี่คลายประเด็นปัญหา **หลักการการแต่งตั้งผู้ที่เหมาะสม** การแต่งตั้งหรือคัดเลือกผู้ที่มีความเหมาะสมในการดำรงตำแหน่งนั้นสำคัญมาก จึงมีการกำหนดหลักการไว้อย่างชัดเจน คือ ใช้หลักความเหมาะสมเป็นหลัก ในที่นี้หมายถึงความเหมาะสมที่ครอบคลุมทั้งทางโลกและทางธรรม และประการสุดท้ายคือ**หลักการความเสมอภาค** นับได้ว่าเป็นหลักการที่สำคัญอีกประการหนึ่งของอิสลาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับผู้ที่อยู่ในตำแหน่งผู้นำ

อิสลามเป็นศาสนาที่ส่งเสริมให้มีการให้เกียรติซึ่งกันและกัน ไม่ว่าจะแตกต่างด้านเชื้อชาติ ศาสนา หรือสีผิว เพราะผู้ที่มีเกียรติในทัศนะของอิสลามอยู่ที่ความยำเกรงต่ออัลลอฮ์ ด้วยเหตุนี้ **อิสลามจึงให้ความสำคัญกับการเมืองการปกครอง และถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการทำความเคารพภักดีต่ออัลลอฮ์** อิสลามสอนให้มนุษย์ทราบว่าตราบใดที่สังคมมนุษย์อยู่ในครรลองของอิสลามแล้ว สังคมจะประสบแต่ความสุขและความปลอดภัยทั้งในโลกนี้และโลกหน้า

ความรู้ ความเข้าใจของคนไทยที่มีต่อระบบการเมืองการปกครองของกลุ่มประเทศโลกมุสลิมยังมีค่อนข้างน้อยหรือหากมีก็ยังคงจำกัดอยู่ในแวดวงนักวิชาการเป็นส่วนใหญ่ที่ได้รับข้อมูลบางส่วนของความเข้าใจในอิสลามและโลกมุสลิมที่มีอยู่ก็ได้รับอิทธิพลจากโลกตะวันตก ซึ่งบางครั้งก็ยังไม่ตรงกับข้อเท็จจริงที่มีอยู่ ดังนั้นการสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองของกลุ่มประเทศโลกมุสลิม ไม่เพียงแต่จะมีความสำคัญต่อการพัฒนาความสัมพันธ์ทางด้านต่างๆ ระหว่างประเทศไทยกับโลกมุสลิมแล้ว ยังมีส่วนกระตุ้นให้มีการศึกษาต่อยอดความรู้ในประเด็นต่างๆ ต่อไป ซึ่งทั้งหมดนี้จะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานราชการและเอกชนที่ต้องการนำข้อมูลและความรู้ความเข้าใจที่เพิ่มขึ้นไปประกอบการตัดสินใจ กำหนดนโยบายและแผนงานต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งนโยบายต่อโลกมุสลิมโดยรวมและต่อมุสลิมไทยซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศต่อไป

สำหรับงานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้มีความสนใจที่จะทำการศึกษาในเรื่องการเมืองการปกครองของโลกมุสลิมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งได้แก่ ประเทศบรูไน ประเทศมาเลเซียและประเทศอินโดนีเซีย ซึ่งลักษณะทั่วไปของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นภูมิภาคที่อยู่ทางตะวันออกเฉียงใต้ของทวีปเอเชียมีที่ตั้งอยู่ระหว่างประเทศใหญ่สองประเทศคือจีนกับอินเดีย คำว่าเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นคำที่ใช้กันครั้งแรกในช่วงระหว่างสงครามโลกครั้งที่สองมีที่ตั้งอยู่ในเขตร้อนระหว่างมหาสมุทรแปซิฟิกกับอ่าวเบงกอลหรือ ระหว่างอินเดียนกับจีนทางตะวันออกเฉียงใต้ของทวีปเอเชียโดยมีเส้นศูนย์สูตรผ่านเกาะสุมาตรา เกาะบอร์เนียวและเกาะสุลาเวซี ประเทศอินโดนีเซีย ขนาดพื้นที่ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีพื้นที่ประมาณ 4.6 ล้านตารางกิโลเมตร และมีอาณาเขตติดต่อกับ ทิศเหนือติดต่อกับประเทศจีน ทิศตะวันออกติดต่อกับ มหาสมุทรแปซิฟิก ทิศใต้ติดต่อกับมหาสมุทรอินเดีย ทิศตะวันตกติดต่อกับอ่าวเบงกอลหรืออ่าวมะละกา ประเทศอินเดียและประเทศบังคลาเทศ นอกจากนี้การเมืองการปกครองของโลกมุสลิมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้นก็มีลักษณะทางการเมืองการปกครองที่แตกต่างกันไปตามแต่ละประเทศ ดังนั้นประเทศบรูไน ประเทศมาเลเซียและประเทศอินโดนีเซียก็มีความแตกต่างกัน อย่างประเทศบรูไนหรือเนการาบรูไนดารุสซาลามเป็นประเทศที่ตั้งอยู่บนเกาะบอร์เนียวในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ชายฝั่งทางด้านเหนือจรดทะเลจีนใต้พรมแดนทางบกที่เหลือนั้นถูกล้อมรอบด้วยรัฐซาราวักมาเลเซียตะวันออก รัฐธรรมนูญปัจจุบัน ค.ศ.1984 กำหนดให้สุลต่านทรงเป็นอธิปัตย์คือเป็นทั้งประมุข นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม นายกรัฐมนตรีจะต้องเป็นชาวบรูไนเชื้อสายมาเลย์โดยกำเนิด และจะต้องเป็นมุสลิมนิกายสุหนี่ นอกจากนี้บรูไนไม่มีสภาผู้แทนราษฎร มีแต่สภาที่ได้รับการแต่งตั้งจากสุลต่าน ไม่ใช่สภาที่ได้รับเลือกจากประชาชน นโยบายหลักของบรูไนได้แก่การสร้างความเป็นปึกแผ่นภายในชาติ และดำรงความเป็นอิสระของประเทศ ทั้งนี้ บรูไนมีที่ตั้งที่ถูกโอบล้อมโดยมาเลเซีย และมีอินโดนีเซียซึ่งเป็นประเทศมุสลิมขนาดใหญ่อยู่ทางใต้ บรูไนมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับสิงคโปร์ เนื่องจากมีเงื่อนไขคล้ายคลึงกันหลายประการ อาทิ เป็นประเทศเล็กและมีอาณาเขตติดกับประเทศมุสลิมขนาดใหญ่ นับจากการพยายามยึดอำนาจของพรรคฝ่ายค้านเพราะไม่พอใจที่สภานิติบัญญัติไม่จัดการประชุมตามที่พรรคเรียกร้องจากรัฐบาล (จากใคร) เมื่อปลายปี ค.ศ.1962 รัฐบาลได้ประกาศกฎอัยการศึกส่งผลให้ไม่มีการเลือกตั้งรวมทั้งบทบาทพรรคการเมืองได้ถูกจำกัดลงอย่างมาก จนปัจจุบันพรรคการเมืองได้แก่ Parti Perpaduan Kebangsaan Brunei (PPKB) และ Parti Kesedaran Rakyat (PAKAR) ไม่มีบทบาทอะไร

มากมายนัก เนื่องจากรัฐบาลควบคุมด้วยมาตรการต่างๆ อาทิ กฎหมายความมั่นคงภายในประเทศ (Internal Security Act (ISA)) ห้ามการชุมนุมทางการเมือง และสามารถถอดถอนการจดทะเบียนเป็นพรรคการเมืองได้ ตลอดจนห้ามข้าราชการ (ซึ่งมีเป็นจำนวนกว่าครึ่งของประชากรบรูไนทั้งหมด) เป็นสมาชิกพรรคการเมือง นอกจากนี้รัฐบาลเห็นว่าพรรคการเมืองไม่มีความจำเป็นเนื่องจากประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นหรือขอความช่วยเหลือจากข้าราชการของสุลต่านได้อยู่แล้วเมื่อเดือนกันยายน ค.ศ.2004 ได้มีการจัดการประชุมของสภาเป็นครั้งแรก นับตั้งแต่บรูไนได้รับเอกราช

ประเทศมาเลเซีย เป็นประเทศสมาชิกโลกมุสลิมในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ประกอบด้วยพื้นที่สองส่วนโดยมีทะเลจีนใต้กั้น ส่วนแรกคือ มาเลเซียตะวันตกอยู่ทางตอนใต้ของคาบสมุทรมลายูและคาบสมุทรอินโดจีนมีพรมแดนติดประเทศไทยทางรัฐกลันตัน เปรัก เปรอร์ลิสและเกดะห์และติดกับสิงคโปร์ทางรัฐยะโฮร์ ส่วนที่สองคือ มาเลเซียตะวันออก อยู่ทางตอนเหนือของเกาะบอร์เนียวมีพรมแดนทิศใต้ติดกับอินโดนีเซียทุกส่วนของมาเลเซียตะวันตก แต่ล้อมรอบประเทศบรูไนดารุสซาลามด้วยรัฐซาราวักเพียงรัฐเดียว มาเลเซียเป็นสมาชิกก่อตั้งของกลุ่มประเทศอาเซียน ในปัจจุบันประกอบด้วยรัฐ 13 รัฐและปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยแบบรัฐสภา มีรูปแบบในการปกครองคล้ายอังกฤษกับสหรัฐอเมริกาหรืออเมริกาใต้ มีตำแหน่งเป็นพระราชราชาธิบดี มาเลเซียแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 13 รัฐ (states) และ 3 ดินแดนสหพันธ์ (federal territories) ซึ่งเป็นดินแดนที่รัฐบาลกลางปกครอง เขตการปกครองต่าง ๆ ได้แก่ มาเลเซียตะวันตก (คาบสมุทรมลายู) 12 รัฐ ได้แก่ กลันตัน, เคดะห์, ตรังกานุ, เนกรีเซมบิลัน, ปะหัง, ปะลิส ปีนัง, เประ, มะละกา, ยะโฮร์, สลังงอร์ และสำหรับในส่วนของมาเลเซียตะวันออกตั้งอยู่บนเกาะบอร์เนียวอีก 2 รัฐ คือ รัฐซาบะห์และซาราวัก

สำหรับประเทศอินโดนีเซียหรือชื่อทางการคือสาธารณรัฐอินโดนีเซีย เป็นหมู่เกาะที่ใหญ่ที่สุดในโลก ตั้งอยู่ระหว่างคาบสมุทรมลายูและทวีปออสเตรเลีย และระหว่างมหาสมุทรอินเดียและแปซิฟิก มีพรมแดนติดกับประเทศมาเลเซียบนเกาะบอร์เนียว ปาปัวนิวกินีบนเกาะนิวกินีและประเทศติมอร์เลสเตบนเกาะติมอร์ ประเทศอินโดนีเซียมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยแบบสาธารณรัฐ มีประธานาธิบดีเป็นประมุขและทำหน้าที่ปกครองประเทศ ปัจจุบันประเทศอินโดนีเซียแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 30 จังหวัด 2 เขตปกครองพิเศษและ 1 เขตนครหลวงพิเศษ ซึ่งจะเห็นได้ว่าทั้งสามประเทศข้างต้นมีความแตกต่างกันแต่ก็ยังมีความเหมือนในความเป็นมุสลิมและนับถือศาสนาอิสลามเหมือนกัน

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาถึงรูปแบบการเมืองการปกครองของกลุ่มประเทศโลกมุสลิมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้แก่ บรูไน มาเลเซีย และอินโดนีเซีย

1.2.2 เพื่อทราบถึงการบูรณาการอิสลามทางการเมืองการปกครองของกลุ่มประเทศโลกมุสลิมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้แก่ บรูไน มาเลเซีย และอินโดนีเซีย

1.2.3 เพื่อจัดแบ่งรูปแบบการเมืองการปกครองของกลุ่มโลกมุสลิมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้แก่ บรูไน มาเลเซีย และอินโดนีเซีย

1.3 คำถามการวิจัย/สมมุติฐาน

เนื่องจากการวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจและเน้นการศึกษาเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางการวิจัยที่เริ่มจากการเก็บข้อมูลเอกสาร แนวทางการวิจัยและสถานที่เก็บข้อมูล มีรายละเอียด ดังนี้คือ ศึกษารายละเอียดจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research) นับเป็นส่วนสำคัญของงานวิจัยชิ้นนี้ กล่าวคือ ในกระบวนการศึกษาข้อมูลจากเอกสารต่างๆ ทั้งที่เป็นข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ ข้อมูลจากเอกสารคณะผู้วิจัย จะได้รับจากการสืบค้นจากห้องสมุด และสถานทูตของกลุ่มประเทศโลกมุสลิมในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ทั้งสามประเทศดังกล่าวที่ตั้งอยู่ในประเทศไทย และฐานข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตซึ่งมีความจำเป็นและสำคัญ เช่นเดียวกัน สำหรับสมมุติฐานและกรอบแนวคิดของงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบเอาไว้คือ การเมืองการปกครองของประเทศโลกมุสลิมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้สามารถนำอิสลามมาบูรณาการได้มากน้อยแค่ไหน ในฐานะที่ทั้งสามประเทศเหล่านี้ คือ บรูไน มาเลเซีย อินโดนีเซีย ซึ่งเป็นกลุ่มประเทศที่ถูกเรียกว่าโลกมุสลิมที่เป็นสมาชิกขององค์การความร่วมมืออิสลาม OIC แนวคิดและปรัชญาการเมืองของอิสลามที่นำมาใช้ในทั้งสามประเทศ โครงสร้างหลักของการเมืองการปกครอง ความสัมพันธ์ระหว่างศาสนากับการเมือง บทบาทขององค์กรอิสระ ระบบการเลือกตั้งและการมีส่วนร่วมทางการเมือง ตลอดจนปัญหาและวิกฤติการณ์ทางการเมือง ทั้งในอดีตและปัจจุบันของทั้งสามประเทศดังกล่าว

1.4 ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการเมืองการปกครองของกลุ่มประเทศมุสลิมโดยมุ่งเน้นไปยังประเทศที่มีประชากรมุสลิมเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งในที่นี้คือประเทศสมาชิกองค์การการประชุมอิสลาม (Organization of Islamic Conference) หรือในชื่อใหม่ว่าองค์การความร่วมมืออิสลาม (Organization of Islamic Cooperation) ที่ประกอบด้วย 57 ประเทศคือ อัฟกานิสถาน อัลบาเนีย แอลจีเรีย อาเซอร์ไบจาน บารเรน บังคลาเทศ เบนิน บรูไน บูร์กินาฟาโซ แคเมอรูน ชาด โครโมส จิบูตี อียิปต์ กาบอง กาดาร์ แกมเบีย กินี กินีบิสเซา กียานา อินโดนีเซีย อิหร่าน อิรัก จอร์แดน คาซัคสถาน คูเวต คีร์กีสถาน เลบานอน ลิเบีย มาเลเซีย มัลดีฟส์ มาลี มอริเตเนีย โมร็อกโก โมซัมบิก ไนเจอร์ ไนจีเรีย โอมาน ปากีสถาน ปาเลสไตน์ ซาอุดีอาระเบีย เซเนกัล เซียร์ราลีโอน โซมาเลีย ซูดาน สุริยัม ซีเรีย ทาจิกิสถาน โตโก ตูนิเซีย ตุรกี เตอร์กเมนิสถาน ยูกันดา สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ อุซเบกิสถาน เยเมน และโกตดิวัวร์ แต่สำหรับการวิจัยนี้จะเป็นการศึกษาค้นคว้าเฉพาะประเทศมุสลิมในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งประกอบด้วย 3 ประเทศ คือ บรูไน มาเลเซีย และอินโดนีเซีย เนื่องจากผู้วิจัยเห็นว่าในแง่ข้อมูลทางการศึกษาการเมืองด้านการปกครองของประเทศเหล่านี้ยังมีอยู่ค่อนข้างน้อย การนำเสนอข้อมูลส่วนนี้จะเป็นประโยชน์ต่อวงวิชาการและทำที่ของประเทศไทยต่อประเทศเหล่านี้ การวิจัยนี้จะใช้ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary research) โดยรวบรวมจากแหล่งเอกสารข้อมูลซึ่งประกอบด้วยการศึกษาจากเอกสาร ทั้งที่เป็นภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ ข้อมูลบางส่วนอาจนำมาจากการค้นคว้าจากอินเทอร์เน็ตที่เกี่ยวข้องกับสภาพทั่วไปในด้านต่างๆ ของประเทศโลกมุสลิม โดยเน้นไปที่ด้านการเมืองการปกครองของกลุ่มประเทศโลกมุสลิมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เพียงสามประเทศเท่านั้น คือ บรูไน มาเลเซีย และอินโดนีเซีย

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.5.1 ได้ทราบถึงสภาพทั่วไปในด้านต่างๆ ของกลุ่มประเทศโลกมุสลิมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้แก่ บรูไน มาเลเซีย และอินโดนีเซีย

1.5.2 ได้ทราบถึงผลจากการใช้อิสลามทางการเมืองในแง่มุมต่าง ๆ ในกลุ่มประเทศโลกมุสลิมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้แก่ บรูไน มาเลเซีย และอินโดนีเซีย

1.5.3 ได้ทราบถึงทิศทางการวางรากฐานทางการเมืองโดยยึดแนวทางอิสลามในกลุ่มประเทศมุสลิมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้แก่ บรูไน มาเลเซีย และอินโดนีเซีย

1.5.4 เพื่อนำงานวิจัยนี้มาใช้ประกอบการเรียนการสอนให้กับนักศึกษาและอาจเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการทำวิจัยต่อไป

1.5.5 อาจนำข้อมูลที่ได้เสนอต่อหน่วยงานรัฐบาลและเอกชนที่มีส่วนร่วมในการเผยแพร่ข่าวสารต่อไป

1.6 นิยามศัพท์

1.6.1 การเมืองการปกครอง หมายถึง เรื่องที่เกี่ยวกับวิธีการได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองและการบริหารราชการแผ่นดินและการใช้อำนาจที่ได้มาเพื่อสร้างความผาสุกให้แก่ประชาชน

1.6.2 โลกมุสลิมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หมายถึง กลุ่มประเทศสมาชิกองค์การ OIC ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้แก่ บรูไน มาเลเซียและอินโดนีเซีย